

ความสัมพันธ์แบบตอบโต้ระหว่างการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองของสมาชิก
กับการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดสงขลา

Reciprocal Relationship between Participation, Self-Reliance and Operation of
Agricultural Cooperative in Changwat Songkhla

ทัศนีย์ เมืองแก้ว

Tassanee Muangkaew

วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Master of Science Thesis in Agricultural Development

Prince of Songkla University

2542

Order Key.....18606.....
BIB Key.....156132.....

เลขหมู่.....HD 1491.T5256 ๓65 2542 ค.....
เลขทะเบียน.....
E 1 1/1.8. 2542,.....

(1)

ชื่อวิทยานิพนธ์	ความสัมพันธ์แบบตอบโต้ระหว่างการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเอง ของสมาชิกกับการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดสงขลา
ผู้เขียน	นางสาวทัศนีย์ เมืองแก้ว
สาขาวิชา	พัฒนาการเกษตร
ปีการศึกษา	2541

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาถึงลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ (2) ศึกษาถึงปัจจัยด้านกายภาพและเศรษฐกิจสังคม ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองในการดำเนินงาน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากการดำเนินงาน และปัจจัยทางจิตวิทยาของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ (3) ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยด้านต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกสหกรณ์การเกษตรที่มีการดำเนินงานแบบครบวงจร กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรที่มีการดำเนินงานแบบไม่ครบวงจร (4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านกายภาพและเศรษฐกิจสังคมกับปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์ของสมาชิกจากการดำเนินงานสหกรณ์

วิธีการศึกษา ได้จัดแบ่งสหกรณ์การเกษตรออกเป็น 2 กลุ่มตามลักษณะการดำเนินงาน กลุ่มแรกคือสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินงานแบบครบวงจร กลุ่มที่สองคือสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินงานแบบไม่ครบวงจร แล้วจึงทำการสุ่มตัวอย่างสหกรณ์ที่ใช้ในการศึกษาแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ได้สหกรณ์การเกษตรระโนด และสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลาเป็นตัวแทนในการศึกษา ทำการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ จำนวน 8 คน รวมทั้งวิธีการศึกษาเชิงปริมาณโดยสัมภาษณ์สมาชิกของทั้งสองสหกรณ์ที่ได้รับการสุ่มเป็นตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) จำนวน 128 คน เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรระโนด 62 คน และสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา 66 คน

ผลการศึกษาถึงลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร จากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ พบว่าผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารและการจัดการสหกรณ์

คือประธานคณะกรรมการดำเนินการและผู้จัดการสหกรณ์ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ เป็นผู้คอยให้คำปรึกษาแนะนำ สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติงานของสหกรณ์โดยผ่านที่ประชุมใหญ่ ทุกฝ่ายมีความเห็นตรงกันว่าถ้าทำให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสหกรณ์มากขึ้น จะทำให้สมาชิกสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และพึ่งตนเองได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรระโนดมีค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากการดำเนินงาน มากกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา จึงทำให้สหกรณ์การเกษตรระโนดสามารถดำเนินงานแบบครบวงจร ทั้งธุรกิจธัญพืช ธุรกิจรวมกันซื้อ ธุรกิจรวมกันขาย ธุรกิจบริการ รวมทั้งกิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพ โดยที่สหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา นั้นยังไม่สามารถดำเนินงานในธุรกิจรวมกันขาย และธุรกิจบริการได้ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกทั้งสองสหกรณ์ พบว่าธุรกิจรวมกันซื้อ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq .05$) ส่วนการมีส่วนร่วมรับประโยชน์ของสมาชิกทั้งสองสหกรณ์ พบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรระโนด ได้รับประโยชน์จากธุรกิจรวมกันซื้อ และได้รับประโยชน์จากกิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพ มากกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq .05$ และ $p \leq .01$)

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านกายภาพและเศรษฐกิจสังคม กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสหกรณ์ พบว่ารายได้สุทธิจากการทำการเกษตร จำนวนเงินฝากและมูลค่าหุ้น ระยะทางจากบ้านถึงที่ทำการสหกรณ์ และระยะเวลาในการเป็นสมาชิกสหกรณ์ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($p \leq .01$) กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรระโนด แต่สำหรับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา มีเพียง 2 ตัวแปร คือรายได้สุทธิจากการทำการเกษตร และระยะเวลาในการเป็นสมาชิก มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($p \leq .01$) กับการมีส่วนร่วมในแต่ละลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมของทั้งสองสหกรณ์ พบว่ารายได้สุทธิจากการทำการเกษตร ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และระยะทางจากบ้านถึงที่ทำการสหกรณ์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($p \leq .01$) โดยที่สมาชิกสหกรณ์การเกษตรระโนดมีรายได้สุทธิจากการทำการเกษตรเฉลี่ย และมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเฉลี่ยมาก

กว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา แต่มีระยะทางจากบ้านถึงที่ทำการสหกรณ์เฉลี่ย
ไกลกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา

ผลการศึกษาดังปัจจัยทางจิตวิทยาด้านความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินงาน
ของสหกรณ์ พบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรระโนด มีค่าเฉลี่ยรวมระดับความคิดเห็น
($\bar{X}=2.27$) มากกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา ($\bar{X}=2.08$) โดยเมื่อนำค่าเฉลี่ยความ
คิดเห็นแต่ละด้านมาเปรียบเทียบกัน พบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรระโนด มีระดับความ
เห็นด้วยมากกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลาอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($p \leq .01$)
ในความคิดเห็นที่มีต่อโครงสร้างการดำเนินงานของสหกรณ์ และความคิดเห็นที่มีต่อการ
ดำเนินธุรกิจรวมกันชื่อ

สำหรับปัญหาในการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตร สมาชิกระบุว่าการที่สหกรณ์
ให้เงินกู้ตามหลักทรัพย์ค้ำประกัน ทำให้สมาชิกผู้ที่มีหลักทรัพย์น้อยกู้เงินจากสหกรณ์ได้น้อย
การซื้อสินค้าจากสหกรณ์ สมาชิกทำได้ไม่สะดวกเนื่องจากบ้านอยู่ไกลจากสหกรณ์ ธุรกิจ
รวมกันขาย สมาชิกระบุว่าการขายข้าวเปลือกให้กับสหกรณ์มีขั้นตอนที่ค่อนข้างยุ่งยาก ขาด
ความสะดวก ส่วนธุรกิจบริการสหกรณ์ยังไม่สามารถบริการแก่สมาชิกได้อย่างทั่วถึง

ในการเพิ่มการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของสหกรณ์นั้น ผู้ปฏิบัติหน้าที่
ที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ควรให้ความสำคัญกับกลุ่มสมาชิก ขณะเดียวกันก็กระตุ้นให้สมาชิกแต่ละ
คนในกลุ่มมีการรวมกลุ่มกันให้เข้มแข็ง เพื่อจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของ
สหกรณ์ได้อย่างเต็มที่ พร้อมให้ความสำคัญกับกิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพอย่างจริง
จังและต่อเนื่องตามความต้องการของกลุ่มสมาชิก เน้นให้สมาชิกมีการช่วยเหลือซึ่งกันและ
กันภายในกลุ่มอันจะนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในที่สุด

Thesis Title	Reciprocal Relationship between Participation, Self-Reliance and Operation of Agricultural Cooperative in Changwat Songkhla
Author	Miss Tassanee Muangkaew
Major Program	Agricultural Development
Academic Year	1998

Abstract

The objectives of the study were : (1) to investigate agricultural cooperative activities from the perspective of staff of cooperatives; (2) to identify the physiological and socio-economic factors, factors related to participation in cooperative activities, factors related to participation in receiving benefits and psychological factors of members that affect cooperative activities (3) to compare these factors between members of cooperatives that have a complete business cycle with members of cooperatives that do not have a complete business cycle; (4) to investigate the relationship between physiological and socio-economic factors and participation in cooperative activities, and participation in receiving benefits.

The study was carried out by means of both qualitative and quantitative inquiries. In the qualitative inquiry, agricultural cooperatives were divided into two groups according to their activities: (1) the group that have a complete business cycle; and (2) the group that do not have a complete business cycle. A stratified random sampling technique was employed in the selection of samples. The samples were Ranod Agricultural Cooperative Limited and Muang Songkhla Agricultural Cooperative Limited. Four staff members were interviewed in each of these cooperatives. In the quantitative inquiry, a simple random sampling technique was employed in selecting samples. The total member of the samples were 128 members of which 62 from Ranod Cooperative and 66 from Muang Songkhla Cooperative.

The result of qualitative inquiry indicates that the chairman of the executive committee and the manager play an important role in cooperative administration and management under the supervision of cooperative extension officials. The members participate in drawing policy and operational guidelines of cooperatives through the annual meeting. However, all parties agreed that if members' participation in cooperative activities is improving, their abilities to help each other and rely on themselves will increase. These findings correspond to findings from the quantitative inquiry which show that Ranod Cooperative members have average values of participation level in undertaking cooperative activities and in receiving benefits higher than these of Muang Songkhla Cooperative. This makes Ranod cooperative is able to perform its business in a complete cycle which covers deposit and loan business, buying business, selling business, service business, training and extension activities. On the other hand, Muang Songkhla cooperative still cannot perform selling business and service business. When compare the average values of level of participation in cooperative activities between members of these two cooperatives, the result shows that members' participation in buying business was significantly different at $p \leq .05$. Nevertheless, a comparison of members' participation in receiving benefits shows that Ranod Cooperative members received more benefits in buying business, and in training and extension activities than those of Muang Songkhla cooperative.

In the correlation analysis, the agricultural income, amount of deposits, the distance between members' houses and cooperative office, and the length of cooperative membership, were positively correlated with the participation of members in Ranod Cooperative activities, while only the agricultural income and the length of cooperative membership were positively correlated with the participation of members in Muang Songkhla Cooperative activities.

In the comparison analysis, the agricultural income, household expense and the distance between members' houses and cooperative office were highly

significant different at $p \leq .01$ between two cooperatives. Thus, Ranod Cooperative members have higher average agricultural income and higher household expense than Muang Songkhla Cooperative members, but the average distance from cooperative office to their houses were nearer than that of Muang Songkhla Cooperative's members.

From the analysis of psychological factors that affect cooperative activities, it was evident that Ranod cooperative members have higher average scores of opinion expression level ($\bar{X}=2.27$) than Muang Songkhla cooperative members ($\bar{X}=2.08$). When each type of average scores of opinion expression level were compared, the result shows that the opinion expression level of Ranod Cooperative members towards the structure of cooperative and opinion towards buying business performance were highly significant different at $p \leq .01$ from those of Muang Songkhla Cooperative members.

There are a few obstacles to the operation of cooperative activities. First, the loan business which is based on value of property of each member to guarantee the loan, limits the access of some members to the service. Second, the far distance of the members' houses from the cooperative offices makes members are inconvenient to purchase commodities from the cooperatives. Third, the complicated process involving in selling business causes inconvenience for members to sell their rice. Finally, the cooperatives are still unable to provide service business extensively.

To increase the level of members' participation in cooperative activities, the cooperatives should realize the importance of groups of members. Staff of cooperatives should encourage every member of groups to hold together and participate actively in cooperative activities. At the same time, the cooperative should concentrate more on educational and occupational extension services, and emphasize the importance of mutual contribution within each groups, which will lead the cooperative to a self-reliant state.